

УДК 342.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.57>

МІЖНАРОДНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО СПРЯМОВАНІ НА ЗАПОБІГАННЯ ПРИХОВУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Ліховіцький Я.О.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8537-2676>
lihovickiy.jo@gmail.com

Довба Т.В.,

студент 2 курсу магістратури
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Ліховіцький Я.О., Довба Т.В. Міжнародні нормативно-правові акти, що спрямовані на запобігання приховування правопорушень.

У даній статті проведено аналіз низки міжнародних нормативно-правових актів, що спрямовані на запобігання приховування правопорушень. Здійснюючи аналіз міжнародних нормативно-правових актів та документів міжнародних урядових організацій, таких як ООН, Рада Європи та її Група країн, що борються з корупцією, та інших, визначено найбільш впливові та ефективні інструменти для запобігання приховуванню правопорушень. Аналіз простежує тенденції розвитку міжнародних норм і спрямованість на усунення недоліків і недостатніх механізмів контролю.

Основною метою дослідження є підкреслення значущості впровадження та ефективної реалізації міжнародних нормативно-правових актів для запобігання приховуванню правопорушень в Україні. Відзначено, що розвиток технологій та зростання міжнародних зв'язків зумовлюють необхідність збільшення співпраці між країнами та удосконалення інструментів для виявлення, розслідування та припинення порушень прав людини, корупції, кіберзлочинності та інших злочинів.

У рамках статті досліджується ефективність і результативність міжнародних нормативно-правових актів у попередженні приховування правопорушень на різних рівнях: державному, регіональному та глобальному. Висвітлюється вплив глобальних політичних, економічних та соціокультурних факторів на ефективність контролю та впровадження зазначених актів. Аналізується також роль громадських організацій та активістів у підтримці та моніторингу виконання зобов'язань за міжнародними нормативами.

Запобігання приховуванню правопорушень - це процес, що вимагає спільних зусиль і гармонізації правових систем різних країн. У статті

визначено прогалини у міжнародних нормативно-правових актах, а також запропоновано заходи для їх подальшого удосконалення. Наукова робота прагне підкреслити важливість співпраці між державами, що забезпечить ефективність боротьби з приховуванням правопорушень та підтримку справедливості у світі.

Ключові слова: міжнародний порядок, глобальні виклики, приховування правопорушень, міжнародні організації, міжнародна співпраця, виявлення та розслідування правопорушень, національний, регіональний та глобальний рівні.

Likhovitskyi Ya., Dovba T. International legal documents aimed at preventing the concealment of offenses.

In this article, an analysis is conducted of a range of international normative and legal instruments aimed at preventing the concealment of offenses. By scrutinizing international normative and legal acts and documents of international governmental organizations such as the United Nations, the Council of Europe and its Group of States against Corruption (GRECO), and others, the most influential and effective tools for preventing the concealment of offenses are identified. The analysis traces the trends in the development of international norms and their orientation towards addressing shortcomings and inadequate control mechanisms.

The primary objective of this work is to emphasize the significance of implementing and effectively implementing international normative and legal acts to prevent the concealment of offenses in Ukraine. It is noted that technological advancements and increasing international connectivity necessitate enhanced cooperation between countries and the improvement of tools for detecting, investigating, and halting human rights violations, corruption, cybercrime, and other offenses.

Within the scope of this article, the effectiveness and results of international normative and legal acts in preventing the concealment of offenses are examined at various levels: national, regional, and global. The influence of global political, economic, and socio-cultural factors on the effectiveness of monitoring and implementing these acts is highlighted. The role of civil organizations and activists in supporting and monitoring compliance with international norms is also investigated.

Preventing the concealment of offenses is a process that requires joint efforts and the harmonization of legal systems in different countries. The article attempts to identify gaps in international normative and legal instruments and proposes measures for their further improvement. This work seeks to underscore the importance of cooperation among states, which will ensure the effectiveness of combating the concealment of offenses and promoting justice worldwide.

Key words: International rule of law, global challenges, concealment of offenses, international organizations, international cooperation, detection and investigation of offenses, national, regional, and global levels.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному світі, де межі між країнами стають все менш помітними, проблема приховування правопорушень стає все більш актуальною. Порухення адміністративного характеру, вчинені посадовими або службовими особами, можуть мати серйозні наслідки для суспільства та економіки. Тому міжнародне співтовариство зосереджує свою увагу на розробці та впровадженні нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію приховуванню таких правопорушень.

Одним із ключових напрямків у цій галузі є прийняття міжнародних нормативно-правових актів, що регулюють поведінку держав, урядових органів та посадових осіб. Такі акти мають на меті забезпечення прозорості, відкритості та відповідальності в управлінні справами держави та суспільства в цілому.

Приховування адміністративних правопорушень посадовими або службовими особами можна описати як умисне діяння посадових або службових осіб з метою ухилення від відповідальності за свої дії або за невиконання своїх обов'язків. Це може включати приховування інформації, знищення доказів, спотворення фактів, неправомірне використання владних повноважень або будь-які інші дії, спрямовані на уникнення відповідальності.

Міжнародний досвід показує, які правові, інституційні та організаційні механізми виявилися ефективними в інших країнах. Він надає можливість

вивчити ефективні методи та стратегії, які вже використовуються в інших країнах для запобігання та припинення приховування правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідженні міжнародних нормативно-правових актів, зокрема з питань боротьби приховування злочинів вивчалися такими вченими, як Буроменський М., Гаухман Л., Делл Дж., Демінг С., Джордж Б., Кальман О., Хавронюк М. та інші науковці. Водночас, незважаючи на значний масив наукових досліджень, чимало аспектів цієї проблеми залишаються гостро дискусійними та такими, що потребують комплексного дослідження.

Мета дослідження полягає в аналізі ефективності міжнародних нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання приховуванню правопорушень. Дослідження має на меті розкрити роль та вплив таких актів на забезпечення справедливості, прав людини та глобальної безпеки в умовах зростаючої глобалізації та складних викликів, що стоять перед міжнародним співтовариством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй та Європейський Союз, відіграють ключову роль у розробці та реалізації міжнародно-правових актів, що спрямовані на запобігання приховування правопорушень. Наприклад, Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) є найбільш широко прийнятим міжнародним документом, що встановлює стандарти та заходи щодо запобігання та боротьби з корупцією, яка часто пов'язана з приховуванням правопорушень. Також варто зазначити Групу країн, що борються з корупцією (GRECO), яка зосереджується на оцінці та рекомендаціях щодо антикорупційних політик та практик [1, с. 22–28].

Один з найважливіших документів у цій сфері – Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC) є міжнародним документом, прийнятим Генеральною Асамблеєю ООН 31 жовтня 2003 року. Конвенція являє собою першим всесвітнім юридичним інструментом, спрямованим на боротьбу з корупцією у всіх її формах [2, с. 90–94].

Основною метою Конвенції є попередження, протидія та припинення корупції, а також сприяння забезпеченню прозорості, відповідальності та ефективності в державному управлінні та господарській діяльності. Вона надає правову основу для міжнародного співробітництва та обміну інформацією у сфері боротьби з корупцією.

Ключові положення, передбачені Конвенцією, включають:

1. Правові норми та зобов'язання: Конвенція встановлює загальні принципи, зокрема, щодо

визначення, криміналізації та санкцій за корупцію, а також процедури забезпечення фінансової відповідальності та конфіскації незаконно набутих активів. Країни-учасниці зобов'язуються приймати необхідні заходи для впровадження цих норм у своєму внутрішньому законодавстві.

2. Превентивні заходи: Конвенція вимагає від країн-учасниць розробки та впровадження превентивних заходів, зокрема, забезпечення прозорості, публічності та доступу до інформації, етичних норм та правил поведінки для посадових осіб, а також зміцнення системи фінансового моніторингу та контролю.

3. Співробітництво та юридична допомога: UNCAC надає основу для міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією. Країни-учасниці зобов'язуються сприяти екстрадиції, правовій допомозі, обміну інформацією та спільним розслідуванням корупційних справ. Конвенція також передбачає взаємну правову допомогу та підтримку для покращення правосуддя та сприяння розслідуванню та судовому переслідуванню корупційних справ.

4. Моніторинг та оцінка: Для забезпечення впровадження Конвенції UNCAC передбачає проведення моніторингу та оцінки здійснення країнами-учасницями їхніх зобов'язань. Це здійснюється через механізм Засідання Країн-учасниць та регулярні оцінки, які проводяться Групою по механізму оцінювання та звітування [3].

Конвенція ООН проти корупції є дуже важливим інструментом у боротьбі з корупцією на міжнародному рівні. Вона сприяє зміцненню правових, інституційних та превентивних механізмів для протидії корупції та забезпеченню прозорості та відповідальності у державному управлінні. Країни-учасниці активно співпрацюють між собою, обмінюючись досвідом та інформацією для ефективної боротьби з корупцією та приховуванням правопорушень.

Крім того, існують інші міжнародні інструменти, такі як Конвенція ООН проти організованої злочинності а також Конвенція Ради Європи про протидію корупції (Конвенцію GRECO), які містять положення про боротьбу з приховуванням правопорушень посадовими або службовими особами.

Конвенція Ради Європи про протидію корупції (відома також як Грецька конвенція) є важливим міжнародним документом, який був прийнятий Комітетом міністрів Ради Європи 27 січня 1999 року. Ця конвенція є першим всеосяжним юридичним інструментом, спрямованим на боротьбу з корупцією та сприяння прозорості, етиці та відповідальності в державному управлінні та господарській діяльності [4, с. 17–20].

Основна мета Конвенції полягає у створенні ефективних механізмів протидії корупції та сприяння їй запобіганню, розслідуванню, притягненню до відповідальності та міжнародному співробітництву.

Основні положення та заходи, передбачені Конвенцією, включають:

1. Правові норми та зобов'язання: Конвенція встановлює загальні стандарти щодо криміналізації корупції, визначення корупційних діянь та відповідальності за них. Вона також пропонує правові заходи для запобігання конфлікту інтересів, зловживання владою та неправомірно-го збагачення.

2. Превентивні заходи: Конвенція надає країнам-учасницям рекомендації та заходи для запобігання корупції. Це включає створення етичних норм, декларацій про майно та інтереси посадових осіб, а також забезпечення прозорості та доступу до інформації.

3. Співробітництво та юридична допомога: Конвенція закликає країни-учасниці співпрацювати та обмінюватися інформацією щодо корупції. Вона надає правову основу для екстрадиції, правової допомоги та взаємної правової допомоги в розслідуванні та переслідуванні корупційних справ.

4. Моніторинг та оцінка: Для забезпечення впровадження Конвенції, вона передбачає проведення моніторингу та оцінки здійснення країнами-учасницями їхніх зобов'язань. Це здійснюється через механізм Групи держав проти корупції (GRECO), який проводить оцінки та рекомендації щодо протидії корупції в країнах-учасницях [5].

Таким чином, Конвенція Ради Європи про протидію корупції є важливим інструментом для боротьби з корупцією в країнах-учасницях. Вона сприяє встановленню стандартів та механізмів протидії корупції, прозорості та етиці в державному управлінні, та сприяє міжнародному співробітництву у цій сфері.

Розглянемо одну з найбільш впливових міжнародних організацій – **Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)**. Вона займається проблемами корупції та злочинності, включаючи боротьбу з приховуванням правопорушень. ОЕСР сприяє співпраці країн у виявленні та розслідуванні таких випадків, а також розробляє рекомендації щодо політик та процедур.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) є міжнародною організацією, яка об'єднує 38 країн-членів з метою співробітництва у сфері економіки, політики, соціального розвитку та інших аспектів з прагненням до досягнення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення.

ОЕСР була заснована у 1961 році замість Організації європейського співробітництва (ОЕС). З часом до ОЕСР приєдналися країни з інших регіонів світу, що розширило географію організації. ОЕСР на сьогоднішній день включає країни з Європи, Північної та Південної Америки, Азії та Океанії [9].

Співробітництво між Україною та ОЕСР започатковано у 1997 році шляхом підписання Ка-

бінетом Міністрів України та ОЕСР Угоди щодо привілеїв, імунітетів та пільг, які надаються ОЕСР на території України. Угоду було ратифіковано Верховною Радою України у липні 1999 року.

12.12.2022 під час візиту Прем'єр-міністра України Д. Шмигала до штаб-квартири ОЕСР у м. Париж було підписано оновлену Угоду між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунітетів і пільг, наданих Організації та її офісу в Україні. Угоду було ратифіковано Верховною Радою України у лютому 2023 року.

Ратифікація оновленої Угоди створила правові підстави для офіційного започаткування діяльності офісу зв'язку ОЕСР у Києві. Офіс розпочав свою роботу у Києві 01.03.2023. Наразі він розташований на базі Посольства Словацької Республіки в Україні [10].

Основні завдання ОЕСР включають:

1. Економічне дослідження та аналіз: ОЕСР проводить дослідження та аналіз різних аспектів економіки, політики, торгівлі та соціального розвитку. Результати цих досліджень допомагають країнам-членам приймати інформовані рішення та розробляти ефективні політики.

2. Співробітництво та обмін досвідом: ОЕСР створює форум для обміну досвідом та найкращими практиками між країнами-членами. Це сприяє впровадженню інноваційних рішень та підвищенню ефективності політик та програм.

3. Розробка рекомендацій та стандартів: ОЕСР розробляє рекомендації та стандарти з різних галузей, таких як оподаткування, корпоративне управління, боротьба зі злочинністю та корупцією, енергетика, освіта та багато інших. Ці стандарти не є зобов'язуючими, але вони слугують орієнтиром для країн-членів при розробці своїх національних політик.

4. Форум для діалогу: ОЕСР надає платформу для діалогу та обговорення економічних та політичних питань. Вона організовує зустрічі, конференції та семінари, де представники країн-членів можуть обмінюватися думками та розглядати актуальні проблеми [11].

Отже, ОЕСР є важливим гравцем у глобальній економічній системі та впливає на прийняття політичних рішень в багатьох сферах. Вона прагне сприяти сталому розвитку, підвищенню конкурентоспроможності та покращенню якості життя людей у країнах-членах.

Висновки з проведеного дослідження.

Дане дослідження показало, що міжнародні нормативно-правові акти, спрямовані на протидію приховуванню правопорушень є ефективними інструментами у попередженні та протидії приховування правопорушень на різних рівнях.

Перед нами стоїть виклик в імplementації міжнародних нормативно-правових актів для більш ефективної протидії приховуванню правопору-

шень в Україні. Законодавцю потрібно забезпечити більшу співпрацю між країнами та удосконалення механізмів виявлення, розслідування та припинення порушень прав людини, корупції, кіберзлочинності та інших злочинів. Також, важливим є залучення громадських організацій та активістів для моніторингу виконання зобов'язань за міжнародними нормативами.

Підкреслюючи роль міжнародних організацій, співпрацю та впровадження міжнародних норм, можемо забезпечити гармонізацію правових систем та ефективну боротьбу з приховуванням правопорушень. Важливим кроком є створення міжнародного правового механізму, який сприятиме забезпеченню міжнародної співпраці та спільним зусиллям у забезпеченні справедливості та глобальної безпеки.

Крім того, необхідно звернути увагу на тенденції розвитку міжнародних норм та регулярно оновлювати акти для адаптації до нових викликів. Міжнародні нормативно-правові акти мають і в подальшому будуть відігравати ключову роль у досягненні цієї мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вишнеvsька К.О. Імplementація міжнародних антикорупційних стандартів у національне законодавство України. *Право і суспільство*. 2015. № 5.2. С. 22–28.
2. Петрашко С.Я. Конвенція ООН проти корупції: універсалізація стандартів у сфері протидії корупції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Випуск 15. 2011. С. 90–94.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2007, № 49. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 05.07.2023 р.).
4. Кузнiченко С.О. Огляд стандартів Ради Європи у сфері протидії корупції та законодавство України. *Юридичний науковий журнал*. № 1/2021. С. 17–20/
5. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2007, № 50, ст. 497. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text (дата звернення 05.07.2023 р.).
6. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). *Офіційний сайт Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України*. URL: <https://mtu.gov.ua/content/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobotnictva-ta-rozvitku-oesr.html> (дата звернення 05.07.2023 р.).
7. Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції. *Офіційний сайт Міністерства юстиції*.

- URL: https://minjust.gov.ua/m/str_35749
(дата звернення 04.07.2023 р.)
8. Угода між Кабінетом Міністрів України та Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку щодо привілеїв, імунитетів та пільг, наданих Організації від 12.12.2022. Угоду ратифіковано Законом № 2900-IX від 06.02.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-22
(дата звернення 05.07.2023 р.)
 9. Рогач О.Я., Белов Д.М. Категорія «парадигма» в сучасних умовах функціонування української держави: теоретичні засади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 1. 2022. С. 37–42.
 10. Белов Д.М., Громовчук М.В. Система захисту прав і свобод людини і громадянина: доктринальні засади. Науковий вісник УжНУ. Серія "Право". Випуск 42. 2017 р. С. 27–31.